

Με τι θα ασχοληθούμε:

αντικείμενο

- Πώς περιγράφουμε ένα πράγμα (Παραγωγή γραπτού λόγου)
- Πώς χρησιμοποιούμε τους χρόνους του ρήματος

Τα ψάθινα καπέλα

Απ' το παλιό μας σπίτι θυμάμαι λίγα πράγματα. Ήταν κάπου κοντά στον Λυκαβηττό κι είχε τάρτα που 'βλεπε στο Φάληρο. Ζούσε μαζί μας ο πατέρας κι είχαμε ένα λαγωνικό που το λέγανε Ντικ. Θυμάμαι και δύο βάζα κινέζικα στις δυο γωνιές της σάλας. Τίποτ' άλλο. Η Μαρία όμως θυμάται πολλά. Μας τα ήλει καμιά φορά κι εμείς δακρύζουμε, κρυφά η μια από την άλλη.

Με τον πατέρα πηγαίναμε στη θάλασσα σχεδόν κάθε Κυριακή. Είχε ένα παμπάλαιο αυτοκίνητο που 'μοιαζε με οβίδα και το λέγαμε «Καραϊσκάκη». Έτσι το 'χε βαφτίσει ένα παιδί καθώς περνούσαμε από έναν κεντρικό δρόμο της Αθήνας, και μεις χαρήκαμε, γιατί το αυτοκίνητο του πατέρα δεν ήταν κοινό αυτοκίνητο και του άξιζε να έχει ένα όνομα. Το χρώμα του ήταν καφέ ή γκριζό ή ίσως και χακί, από μέσα ήταν στρωμένο με βυσσινί πετσέ αληθινό, μια πολυτέλεια που ερχόταν σε αντίθεση με το σύνολο: ήταν ψηλό, εντελώς ανοιχτό και δίχως κουκούλα, με τη μηχανή του κομμένη μπροστά κατακόρυφα σαν φάτσα μούργικου σκύλου: πίσω κατέληγε σε μύτη που θύμιζε ουρά τσαλαπετεινού: κι εκεί στη μύτη υπήρχε ένα ξύλινο ντουλαπάκι, όπου πετούσαμε τα κοστούμια του μπάνιου, τα ψαρικά, κι ό,τι άλλο, ανάκατα. Κοντολογίς, ήταν ένα αυτοκίνητο με δικό του χαρακτήρα και εμφάνιση προκλητική.

Μαργαρίτα Λυμπεράκη, *Τα ψάθινα καπέλα*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1997 (διδασκευή)

Λεξιλόγιο: Λυκαβηττός, λαγωνικό, οβίδα, τσαλαπετεινός, μούργος, κοντολογίς

Λυκαβηττός: λόφος της Αθήνας στο κέντρο της πόλης

Φάληρο: παραλιακό προάστιο στα νότια της Αθήνας

λαγωνικό: κυνηγετικός σκύλος

οβίδα: βλήμα πυροβόλων όπλων

πετσέ: δέρμα

μούργικος σκύλος: μούργο λέμε συνήθως έναν μεγαλόσωμο σκύλο. Μεταφορικά λέμε τον άξεστο, τον χωρίς τρόπους.

τσαλαπετεινός: μικρό πτηνό με πλούσιο φτέρωμα, εντυπωσιακό λοφίο και μακρύ ράμφος

κοντολογίς: με λίγα λόγια

Ερωτήσεις κατανόησης:

Ποιο ήταν το όνομα του αυτοκινήτου και πώς το πήρε;

Ποια ήταν τα ιδιαίτερα εσωτερικά χαρακτηριστικά του αυτοκινήτου;

Ενότητα 1
Ταξίδια, τόποι,
μεταφορικά μέσα

1. Βρείτε όλες πληροφορίες μάς δίνει το μέρος του κειμένου που περιγράφει τον «Καραϊσκάκη», το παλιό αυτοκίνητο, και γράψτε τες στον πίνακα:

χρώμα	
σχήμα	
εσωτερικές λεπτομέρειες	
εξωτερικές λεπτομέρειες	

2. Δείτε τη σειρά με την οποία η συγγραφέας παρουσιάζει τα στοιχεία της περιγραφής. Πρώτα αναφέρει αυτό που περιγράφεται: «ένα παμπάλαιο αυτοκίνητο...».

- ➡ Στη συνέχεια αναφέρονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Ποια είναι αυτά;
- ➡ Πώς προχωράει μετά η περιγραφή, από το μέσα μέρος προς το έξω ή από το έξω μέρος προς το μέσα;
- ➡ Στο εξωτερικό του αυτοκινήτου, ποιο μέρος περιγράφεται πρώτα και ποιο μετά;

Εργασία για το σπίτι

3. Η συγγραφέας μάς δίνει και τις δικές της εντυπώσεις από το αυτοκίνητο, για να κάνει πιο ζωντανή την περιγραφή. Για παράδειγμα, λέει: «ένα παμπάλαιο αυτοκίνητο που έμοιαζε με οβίδα». Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με τα σχόλια που κάνει η συγγραφέας:

μέρη αυτοκινήτου	σχόλια
μέσα ήταν στρωμένο με βυσσινί πετσί αληθινό	
το μπροστινό μέρος - η μηχανή	
το πίσω μέρος	

Ενότητα 1 Ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα

4. Συμπληρώστε τα κενά στο κείμενο βάζοντας τα ρήματα στον τύπο και στον χρόνο που ταιριάζουν, για να διαβάσετε την περιπέτεια ενός άπειρου οδηγού.

Ο κύριος Φαίδων ήταν πάντα αφηρημένος. Την πρώτη φορά που κόθισε (καθίζω)
(κάθομαι) στη θέση του οδηγού, χρειάστηκε → -ηκα -ηθηκα (χρειάζομαι) μισή ώρα για να
θυμηθεί πού βρίσκονταν (βρίσκομαι) τα κλειδιά. Τελικά τα
..... ανακάλυψε (ανακαλύπτω) στην πόρτα του αυτοκινήτου.

Ακούστε τι έγινε (γίνομαι) σήμερα το πρωί. Πρώτα
..... διέσχισε (διασχίζω) τη διασταύρωση χωρίς να σταματήσει στο κόκκινο φανάρι.

Χάος! Τα άλλα αυτοκίνητα κόρναραν (κορνάρω) ασταμάτητα, οι οδηγοί
..... χειρονομούσαν (χειρονομώ) και ούρλιαζαν (ουρλιάζω). Εκείνος μέσα
στον πανικό του ανέπτυξε (αναπτύσσω) ταχύτητα και ξαφνικά
..... βρέθηκε (βρίσκομαι) να οδηγεί πάνω στην πηλατεία Έκλεισε
(κλείνω) τα μάτια του σφιχτά και αρπάχτηκε (αρπάζομαι) από το τιμόνι, ήες
και μπορούσε (μπορώ) να σταματήσει (σταματάω) το αυτοκίνητο με
αυτό τον τρόπο. Οι πεζοί σκορπίστηκαν (σκορπίζομαι) σε διάφορες κατευθύνσεις
πανικόβλητοι. Από θαύμα δε συνέβη (συμβαίνει) κάποιο ατύχημα.

Όταν πια το αυτοκίνητο ακινητοποιήθηκε (ακινητοποιούμαι) σε ένα παγκάκι, ο
κύριος Φαίδων άνοιξε (ανοίγω) τα μάτια του και απόρησε
(απορώ): «Πότε φύτρωσε εδώ αυτή η πηλατεία;».

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Ενότητα 1 Ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα

9. Θέλετε να διαβάσετε τις καλοκαιρινές σκέψεις ενός παιδιού της ηλικίας σας; Για να τα καταφέρετε, χρειάζεται να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας τον σωστό τύπο.

Κάθε καλοκαίρι (έχει συναντηθεί / συναντιέται) στο νησί όλη η παλιοπαρέα: ο Νίκος, ο Γιάννης, ο Πέτρος, η Ελευθερία, η Μαρία, η Βάσω και ο μικρότερος της συντροφιάς, η αφεντιά μου. Το σχολείο (έχει τελειώσει / είχε τελειώσει) πια. Τα βιβλία, τα τετράδια, οι σάκες, οι κασετίνες και οτιδήποτε (είχε θυμίσει / θυμίζει) την καθημερινή σχολική ζωή (βρισκόταν / βρίσκεται) πολύ μακριά για να μας απασχολεί. (Έφτασε / Θα έφτανε) η ώρα για ξεκούραση και τρέλλες, κοχύμπι στη θάλασσα και παιχνίδια στον ήλιο του καλοκαιριού. Καμία ενοχλητική εντολή της μητέρας –«Πρώτα θα μελετήσεις τα μαθήματά σου και μετά (θα παίξεις / θα παίζεις)»– δε διακόπτει τις στιγμές της ανεμελιάς. Το καλοκαίρι (θα είναι / ήταν / θα είναι) πάντα... η εκδίκηση των παιδιών. Ήδη πριν (ξεκινήσουμε / ξεκινάμε / ξεκινήσουμε), η αγωνία μου (είχε φτάσει / είχε φτάσει) στο αποκορύφωμα και (ανυπομονούσα / ανυπομονούσα) για τη στιγμή που (θα ξανασυγκεντρωνόταν / θα ξανασυγκεντρώνεται / θα ξανασυγκεντρωνόταν) η γνωστή «συμμορία».

«..... (Θα έρθουν / Έρχονται / Θα έρθουν) όλοι; Μήπως (έχουν αλλάξει / θα αλλιάζουν) κάποιοι και δε θα είναι όπως πέρσι;» (αναρωτιόμουν / αναρωτήθηκα) όλη την ώρα. Μα τώρα πια που μας (βλέπω / έβλεπα / βλέπω) να είμαστε όλοι μαζί, η ανησυχία μου (εξαφανίστηκε / θα εξαφανιστεί / εξαφανίστηκε). Όλα είναι όπως παλιά και το καλοκαίρι (προβλέπεται / προβλεπόταν / προβλέπεται) γεμάτο όμορφες στιγμές και εκπλήξεις.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Λέξεις... φράσεις... κείμενα
Γλώσσα

τετράδιο εργασιών

10. Ένας συμμαθητής σας χρειάζεται βοήθεια! Σας έδωσε να διαβάσετε το άρθρο που έγραψε για την εφημερίδα του σχολείου σας με τίτλο «Εκδρομή στα χιόνια» και σας ζητάει να τον βοηθήσετε λίγο, γιατί βρήκε δυσκολίες!

Διαβάστε το κείμενο που ακολουθεί και προσπαθήστε να συμπληρώσετε τα κενά που έχει αφήσει με τα ρήματα που βρίσκονται μέσα στην παρένθεση:

Εκδρομή στα χιόνια

Το πρωί του περασμένου Σαββάτου (γίνομαι) η εκδρομή στο χιονοδρομικό κέντρο των Καθαβρύτων, που πολλοί από εμάς **περιμέναμε** (περιμένω) με μεγάλη αγωνία. Τα λεωφορεία **ξεκίνησαν** (ξεκινάω) στην ώρα τους, γύρω στις 8.00, και **φαινόταν** (φαίνομαι) ότι θα **άρχιζε** (αρχίζω) μια υπέροχη μέρα. Το ταξίδι μας **ήταν** (είμαι) πολύ ευχάριστο και κανείς από εμάς δεν **κατάλαβε** (καταλαβαίνω) για πότε **φτάσαμε** (φτάνω).

Το τοπίο ήταν ολόηλεκτο και ο ήλιος **έλαμπε** (λάμπω). Αφού μας **έδωσαν** (δίνω) κάποιες γενικές οδηγίες, μας **άφησε** (αφήνω) να κάνουμε μια μικρή βόλτα. Όλα τα παιδιά **έφυγαν** (φεύγω) τρέχοντας προς όλες τις κατευθύνσεις. Ο χρόνος που **είχαμε** (έχω) για τον περίπατο ήταν μια ώρα.

Μόλις **επιστρέψαμε** (επιστρέφω) και **συγκεντρωθήκαμε** (συγκεντρώνομαι) στη μεγάλη πίστα, **ήρθε** (έρχομαι) η ώρα για αγώνες με έλκηθρο. Όλοι **κάναμε** (κάνω) σαν τρελοί από τη χαρά μας! Το τι χιόνι **φάγαμε** (τρώω) από τις πολλές τούμπες δε λέγεται! Πολλοί ήταν αυτοί που **έχασαν** (χάνω) γάντια, κασκόλ, σκουφάκια μέσα στη βιασύνη τους να **κερδίσουν** (κερδίζω) τον διαγωνισμό.

Κανείς όμως τελικά δε **θυμόταν** (θυμάμαι) ποιοι ήταν οι νικητές! Δεν είχε καμιά σημασία. Στο τέλος όλοι **ψάχναμε** (ψάχνω) μέσα στο χιόνι για να βρούμε τα χαμένα αντικείμενα, ένα γάντι εδώ, άλλο σκουφί πιο πέρα!

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Καλημέρα, φίλε μου Αριθμέ

Άσκηση 1η

- Να γράψεις με ψηφία τους παρακάτω αριθμούς:
- α) διακόσια πέντε: 205
 - β) τρεις χιλιάδες δύο: 3.002
 - γ) χίλια πενήντα: 1.050
 - δ) πεντακόσια τριάντα δύο: 532
 - ε) τριακόσια εννιά: 309
 - στ) χίλια εκατόν ένα: 1.101

Άσκηση 2η

Να σχηματίσεις όσο περισσότερους τριψήφιους φυσικούς αριθμούς μπορείς με τα ψηφία 2, 7 και 9. Σε κάθε αριθμό να χρησιμοποιήσεις κάθε ψηφίο μία φορά.

279, 297, 729, 792, 927, 972

Πόσοι αριθμοί σχηματίστηκαν;

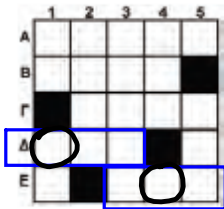
Άσκηση 3η

Στον υπολογιστή τσέπης οι αριθμοί εμφανίζονται χωρίς διαχωριστικό στις χιλιάδες και στα εκατομμύρια. Να χωρίσεις τους παρακάτω αριθμούς με τελείες.

1428571	218506	32157
1.428.571	218.506	32.157

Άσκηση 4η

Όπως στο σταυρόλεξο γράφουμε λέξεις που διασταυρώνονται, έτσι και στον «σταυράριθμο» γράφουμε αριθμούς που διασταυρώνονται. Με την ομάδα σας να λύσετε τον «σταυράριθμο» κάνοντας τις πράξεις και να γράψετε τα αποτελέσματα οριζόντια ή κάθετα.

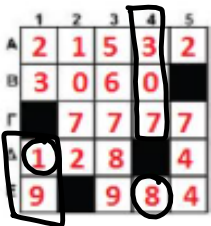

- ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ (Α, Β, Γ, ...)
- Α. 3.076 επί 7.
 - Β. 1.530 συν 1.530.
 - Γ. 1.111 επί τις ημέρες μιας Εβδομάδας.
 - Δ. Οι εκατοντάδες του είναι 1.
 - Ε. Οι δεκάδες του είναι 8.

- ΚΑΘΕΤΑ (1, 2, 3, ...)
- 1. Βρίσκονται μεταξύ 1 και 4.
Το 1.915 χωρίς... την 1η Ολυμπιάδα
 - 2. Η 2η χιλιετία πλην 928.
 - 3. 12.345 συν 44.444.
 - 4. 30 πλην τον αριθμό των εκατοντάδων του.
 - 5. Όλες οι ώρες του Γενάρη.

$$\begin{array}{r} 1915 \\ -1896 \\ \hline 19 \end{array}$$

Προσπαθήστε με την ομάδα σας να φτιάξετε έναν δικό σας «σταυράριθμο».

Πρόβλημα 1ο

Το βιβλίο του Ευγένιου Τριβιζά «Τα 88 Ντολμαδάκια» έχει τόσες σελίδες όσες θα βρεις αν διπλασιάσεις τον αριθμό που μας δείχνει πόσα είναι τα ντολμαδάκια και αφαιρέσεις τον αριθμό που μας δείχνει τις μέρες δύο εβδομάδων.

Λύση

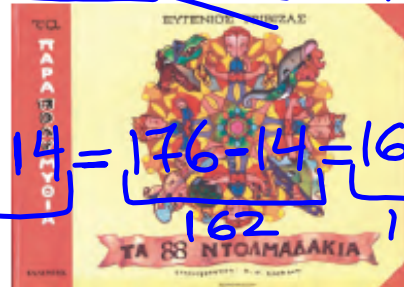
$$88 \times 2 = 176$$

$$2 \times 7 = 14$$

$$176 - 14 = 162$$

$$88 \times 2 = 176 - 14 = 162 \text{ ντολ.}$$

$$88 \times 2 - 14 = 176 - 14 = 162$$

Απάντηση: **Το βιβλίο έχει 162 σελίδες**

Πρόβλημα 2ο

Πόσα χρόνια έζησε καθένας από τους παρακάτω διάσημους επιστήμονες;

- Rene Descartes (Καρτέσιος) 1596 – 1650.
- Sir Isaac Newton (Νεύτωνας) 1643 – 1727.
- Etienne Pascal (Πασκάλ) 1588 – 1651.
- Nicolaus Copernicus (Κοπέρνικος) 1473 – 1543.
- Pierre-Simon Laplace (Λαπλάς) 1749 – 1827.
- Διόφαντος της Αλεξανδρείας 200 – 284.

Συζητήστε στην ομάδα σας και βρείτε ποιοι από αυτούς δεν είχαν τη δυνατότητα να γνωριστούν προσωπικά.

Λύση

Απάντηση:

Δραστηριότητα με προεκτάσεις: «Ιστορικές επέτειοι»

Υπολογίστε πόσα χρόνια έχουν περάσει από:

- α) την επανάσταση του 1821,
- β) το ιστορικό ΟΧΙ του 1940,
- γ) την εξέγερση των φοιτητών στο Πολυτεχνείο το 1973.

Λύση

Απάντηση:

Θέμα για διερεύνηση και συζήτηση

- Σε ποιες ημερομηνίες τιμούνται αυτές οι επέτειοι κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους;

Κεφάλαιο 2ο

Δεκαδικοί αριθμοί

Αριθμοί με... συνοδεία

Διαβάζω και γράφω δεκαδικούς αριθμούς.
Μαθαίνω την αξία των ψηφίων ενός δεκαδικού αριθμού.
Κατανοώ τις ιδιότητες των δεκαδικών αριθμών.

Δραστηριότητα 1η

Οι μαθητές της Στ' τάξης του 25ου Δημοτικού Σχολείου Τρικάλων θέλησαν να καταγράψουν το ύψος τους. Μετρήθηκαν λοιπόν και κατέγραψαν στον παρακάτω πίνακα τον αριθμό των παιδιών που αντιστοιχούσε σε κάθε ύψος.

1,48 1,49 1,50 1,51 1,52 1,53 1,54 1,55 1,56 1,57 1,58 1,59 1,60 1,61

1 1 1 1 0 2 2 4 3 3 2 2 0 1

148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161

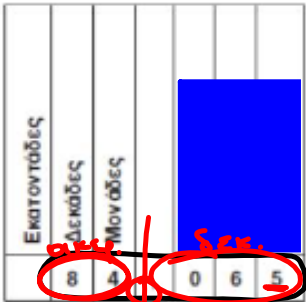
- Τι αριθμούς χρησιμοποίησαν για να καταγράψουν τις μετρήσεις τους; δεκαδικούς αριθμούς
- Επαρκούν οι φυσικοί αριθμοί για να εκφράσουμε μετρήσεις; όχι αν πρόκειται για μετρήσεις
- Μπορείς να συμπληρώσεις την τελευταία σειρά του πίνακα;
- Τι αριθμούς χρησιμοποίησες; Γιατί; Φυσικούς αριθμούς γιατί μετατρέψαμε τα μέτρα σε εκ.

Δραστηριότητα 2η

Πριν από τους αγώνες άρσης βαρών οι αθλητές της ίδιας κατηγορίας ζυγίζονται με ακρίβεια γραμμαρίου, ώστε σε περίπτωση ισοπαλίας να κερδίζει ο ελαφρύτερος.

Στο διπλανό σχήμα καταγράφεται το αποτέλεσμα της ζύγισης του αθλητή Πύρρου Δήμα στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2000· η υποδιαστολή χωρίζει το ακέραιο από το δεκαδικό μέρος. Συμπλήρωσε στο σχήμα τι δηλώνουν οι αριθμοί 0, 6 και 5 στο δεκαδικό μέρος.

- Προσπαθήστε τώρα να εκφράσετε το αποτέλεσμα της ζύγισης με λόγια.

ογδόντα τέσσερα κιλά και εξήντα πέντε γραμμάρια ή
ογδόντα τέσσερα και εξήντα πέντε χιλιοστά του κιλού

Μέσα από τις προηγούμενες δραστηριότητες διαπιστώσαμε ότι οι φυσικοί αριθμοί δεν αρκούν για να εκφράσουμε κάποιες μετρήσεις με ακρίβεια. Έτσι, χρησιμοποιούμε ένα άλλο είδος αριθμών που ονομάζονται «δεκαδικοί αριθμοί».

Δεκαδικοί Αριθμοί

Οι **δεκαδικοί αριθμοί** αποτελούνται από ένα ακέραιο και ένα δεκαδικό μέρος. Τα δύο μέρη χωρίζονται μεταξύ τους με την υποδιαστολή (,).

Όπως οι φυσικοί, έτσι και οι δεκαδικοί αριθμοί, σχηματίζονται από μονάδες διάφορων τάξεων στο ακέραιο και στο δεκαδικό μέρος.

Τόσο στο ακέραιο όσο και στο δεκαδικό μέρος κάθε τάξη είναι 10 φορές μεγαλύτερη από την αμέσως επόμενη προς τα δεξιά της.

Η αξία ενός δεκαδικού αριθμού δεν αλλάζει, αν προσθέσουμε ή διαγράψουμε μηδενικά στο τέλος του.

Παραδείγματα

1,72
27,39
384,206

ακέρ. δ.εκ.
21, 725

Στους παραπάνω δεκαδικούς αριθμούς το ψηφίο 2 έχει διαφορετική αξία, ανάλογα με τη θέση που έχει στον αριθμό.

1 δέκατο = 10 εκατοστά

1 εκατοστό = 10 χιλιοστά

(δείξτε το στον χάρακά σας)

0,1 = 0,10

0,01 = 0,010

3,7 = 3,70
3,70 > 3,07

Εφαρμογή 1η

Να γραφεί με ψηφία ο αριθμός **εκατόν δύο και σαράντα πέντε χιλιοστά**.

Ονομάστε κάθε ψηφίο, ανάλογα με την αξία θέσης του στον αριθμό.

Λύση

Το δεκαδικό μέρος διαβάζεται με το όνομα της αξίας του τελευταίου ψηφίου. Έτσι σε αυτόν τον αριθμό, αφού γράψουμε το ακέραιο μέρος του (102), συνεχίζουμε στο δεκαδικό, γνωρίζοντας ότι το ψηφίο 5 πρέπει να μπει στην τρίτη θέση μετά την υποδιαστολή.

Γράφουμε: **102,045**.

Εκατοντάδες	Δεκάδες	Μονάδες		Δέκατα	Εκατοστά	Χιλιοστά
1	0	2	,	0	4	5

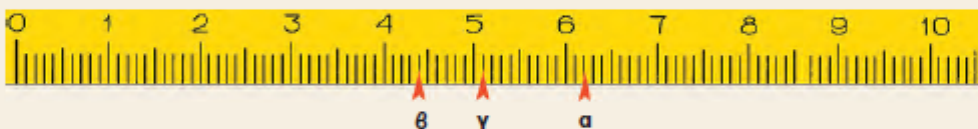
Εφαρμογή 2η

Μετρήσαμε το μήκος τριών τύπων μπαταριών και βρήκαμε τα εξής αποτελέσματα:

α) τύπος **D**: 6,2 εκατοστά, β) τύπος **AAA**: 4,4 εκατοστά, γ) τύπος **AA**: 5,1 εκατοστά.

Σημειώστε στην αριθμογραμμή τα σημεία α, β και γ που αντιστοιχούν στις μετρήσεις.

Λύση

Ερωτήσεις για αυτοέλεγχο και συζήτηση

Στο κεφάλαιο αυτό συναντήσαμε τον όρο **δεκαδικός αριθμός**. Μπορείς να τον εξηγήσεις με δικά σου παραδείγματα;

Σημειώστε αν είναι σωστές ή λάθος και συζητήστε τις παρακάτω εκφράσεις:

Σωστό Λάθος

❖ Μετά την υποδιαστολή γράφεται το ακέραιο μέρος.

☐

☒

❖ Τα εκατοστά γράφονται στη δεύτερη θέση μετά την υποδιαστολή.

☒

☐

❖ Το 1 δέκατο της ακέραιης μονάδας είναι ίσο με 10 χιλιοστά της ίδιας ακέραιης μονάδας.

☐

☒

0,1

0,010